

Kadınlar ve Cadılar

Pınar Ülgen

İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2018, 120 sayfa, ISBN: 978-605-2070-65-9

Fatma Betül GÜLER*

Orta çağ, karanlık olarak tanımlanan bir dönemdir. Bu dönemin en ilginç konularından biri de şüphesiz ki kadınlar ve kadınlara yapılan muamelelerdir. Bu kitapta, kadınların “cadı” olmasından dolayı nasıl işkence gördükleri, nasıl öldürüldükleri ve bu vahşetin altında ne gibi sebepler yatabileceği anlatılmaktadır. Ama kitapta sadece Orta çağ’dan bahsedilmemiş, daha çok 1350-1780 arasındaki cadı avları anlatılmış olup bunun da öncesinde Antik Dönemdeki kadına bakış açılarına da değinilmiştir.

Kitapta, içerik açısından oldukça zengin birçok fotoğraf ve alıntı dipnotlar halinde sunulmaktadır. Hatta kadın bağlamında Tevrat’tan bölümler de bulunmaktadır. Zaten kısa ve okuması kolay olan bu kitap içerik bakımından renkli olduğu için konuya farklı yönlerden bakmaya da olanak sağlamaktadır. Her sayfada birçok dipnotun olması da bilgilerin güvenilirliğini sağlamakta olup, sayısız isimden alıntılar yapılması da bu konudaki yorumların ne olduğunu görmemize yardımcı olmaktadır.

Kitabın sistematik bir şekilde ilerlemeyişi, bazı yerlerde kafa karıştırıcı olabilmekte ya da cadılara yapılan işkenceler kitabın başında da sonunda da parçalı halde anlatıldığı için bütünlük kurulamamaktadır. Yine de konunun yalın bir şekilde anlatılmasının bu eksiklikleri kapattığını söyleyebiliriz.

Yazarın konuya giriş yapmandan önce “cadılık” kavramının kökenine kaynaklarıyla birlikte indiğini görebiliyoruz. Sonrasında, cadılığın tarihiyle ilgili bilgilendirmelerde bulunmuş, birçok yabancı kelimeyi

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi, fatmabgulerr@gmail.com

anlamıyla birlikte okuyucuya sunmuştur. Kitap, daha ilk sayfalardan itibaren dikkat çekici bilgiler vermektedir. Mesela cadılığın ortaçağı hatırlatsa da aslında kökeninin antik döneme kadar gittiği yazmaktadır. Yunan tarihinde de “*cadı*” denilen, şifa dağıtan kadınların varlığını söz konusudur. Cadıların suçlanma nedenlerinden bazılarının “*salgın hastalık yayma, insanları büyü ile başka kılıklara sokma, hava büyüü yapıp yağışları kontrol altında tutarak kıtlık getirme, inekleri süttten kesme, kara büyülerle lanet yağdırma*” gibi şeyler olduğu yazmaktadır. Cadılar, yani büyücüler ya da şifacılar arttıkça kiliseler onlarla daha çok uğraşmaya başlamış, bu konuda tartışmalar yaşanmıştır.

İlginç bulduğum kısımlardan biri de 12 ve 13.yüzyılda cadıların sayısının neden arttığıdır. Yazarın anlatımına göre bu yüzyıllarda köylüler şehirlere göçtüğü için, şehirdeki yaşamda kadınların yalnız kaldığından ve zamanla sosyal etkileşim kurdukları için ve en ilginç de veba hastalığı ile Avrupa erkek nüfusunu neredeyse yarıya düştüğü için kadınlar bu mistik uygulamalara yönelmişlerdir. Topluma göre ise cadıların bazı doğaüstü güçleri vardı, mesela uçabiliyorlardı ya da karanlıktan önce evde olmaları gerekiyorsa günbatımını geciktiren büyü yapıyorlardı.

Kitabın ilerleyen sayfalarında, cadıların yakılmasına dair bazı hikayeler anlatılmaktadır. Bu hikayeler de görsellerle desteklenmiş, daha ilgi çekici hale getirilmiştir.

Kitapta en şaşırdığım konulardan biri cenazede siyah giyinme geleneğinin nereden geldiğidir. Yazarın aktardığına göre halk şuna inanıyordu: Cenaze törenlerinde siyah giyinmek ölen kişinin ruhunun geri dönmesine engel olmaktaydı. Avrupa’nın bazı yerlerinde, kadınların ölen eşlerinin kendilerine musallat olmaması için yedi yıl boyunca siyah giyindikleri yazmaktadır. Ayrıca yazar, insanların cadılara ne gibi isteklerle büyü yaptırdıklarını örnekler vererek anlatmaktadır. Cadılardan korkuluyordu. Öyle ki cadılar sorgulanmak üzere işkenceye uğrarken yargıçlar onlara dokunmamak için çaba sarf ediyorlardı.

Cadı Avının yani büyücü kadınların öldürülmesinin neden en çok geç ortaçağda ve modern dönemde görüldüğü de açıklayıcı bir şekilde anlatılmaktadır. 1000-1400 yılları arasında doğuda Müslümanlar yükseliyor, batıda Ortodoks Kilisesi ile ilgili problemler yaşanıyor, veba ise hızla yayılıyordu. İnsanlar mutsuz ve yorgundu. Bu da onları cadı avına itmekteydi.

Başka ilginç bir bilgi ise cadılık ile suçlanan kadınların mal varlığına feodal hükümetin ve cadıyı sorgulayan öldüren hâkim ve cellat gibi kişilerin el koymasıdır. Hatta, ekonomik sıkıntıların yaşandığı dönemlerde cadı avı yapan hakimler ve cellatlar sürekli zenginleşmişlerdir. Aslında kilise sadece cadıları değil kilise öğretilerine aykırı olan her şeyi temizleme amacındaydı. Cadılık haricinde ciddi bir kadın düşmanlığı da söz konusu olabiliyordu. Mesela Martin Luther “*Kadınlar için en büyük onur, erkekleri doğurmuş olmalarıdır*” demektedir. Hatta Kilise algısına göre, kadının doğum sırasında sancı çekmesi bile kadına verilen bir cezaydı. Ayrıca cadılık genelde kadınlar için söylene de nadiren erkekler de cadılıktan yargılanmışlardır. Kadınlar için ise günde 400 cadının yakıldığı zamanlar olmuştur.

Yazar, yine kaynaklara dayanarak cadıların nasıl sorgulandığını da anlatmaktadır. Bana göre, kitabın en ilginç kısmı ise sorgulamaların yetersiz kaldığı sıralarda kişinin cadı olup olmadığını anlamak için

kullanılan yöntemlerin anlatıldığı kısımdır. Yazarın aktardığına göre, cadılar genelde hissiz ve duygusuz kimseler oldukları için ağlamaları zor olurdu, birinin cadı olup olmadığını anlamak için onu ağlatmaya çalışırlardı ve eğer ağlarsa suçsuz olduğu anlaşılırdı. Bunun gibi farklı farklı yöntemler yine resimler ile desteklenerek anlatılmaktadır.

Cadı avının asıl amacının güçlü kadınları yok etmek olabileceği de yazardan öğrendiğimiz şeylerden biri oluyor. Hatta bu avlara “*kadın soykırımı*” bile denmiştir. Cadılar yakılırken nazik bayanların yanık kokusunu almamak için yelpaze kullandığı da şaşırtıcı bilgilerden biridir.

Kitabın sonlarında ise üç ilginç metin okuyucuya sunulmaktadır: “*Bir Cadının Günlüğü*”, “*VIII.Innocentius’un Bildirisi*”, “*Todi’de Büyücülükle İlgili Bir Mahkeme Kaydı Örneği(1458)*.”

Kısa, kolayca okunan, şaşırtıcı anlatılara sahip olan bu kitabı, konuya ilgisi olan herkese öneririm.